

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj X.

V sredo 1. junia (ranoletna) 1852.

List 44.

Od kdaj pregovor:

„Ga v žakelj dene“ *).

V slavnem Beču, na cesarskem dvoru
Zrase pomladanska krasna roža,
Krasna roža, mlada Bojoslava,
Ki je bila vsih lepot lepota.
Vitezi, junaki po Europi,
Žlahtniki izhoda in zahoda
So pri caru Maksu jo snubili.
Ali vsacemu odreče ona,
Vsacemu odreče svitli cesar;
Samo dvéma vitezoma mogla
Prošnje ni odreči Bojoslava,
Samo dvéma mogel vitezoma
Prošnje ni odreči svitli cesar. —
Ravbar, sin slovenskega naroda,
Ino španjski vitez gostolasec,
Dika vitezov, junakov krona,
Prosita oba za njeno roko.
Car bi dal jo obéma vitezoma,
Ker oba sta mu enako ljuba
In enaka hrabra v sili boja;
Al obéma dati je ne more.
Zdi junakov svojih se mu škoda,
Da za deklico bi se končala,
Toraj pošlje svojega oproda
Po sovetovavca Modroslava,
Poroči mu priti brez odloga.
Pride Modroslav in cesar jame:
»Dva junaka, dva prijatla moja,
Snubita pri meni Bojoslavo,
Dal bi jo obéma vitezoma,
Ker oba sta mi enako ljuba
In enako hrabra v hrupu boja,
Al obéma dati je nemorem,
Zdi junakov tacih se mi škoda,
Da za deklico bi se končala,
Se razperla ljubosuma vroča.«
Pa zaverne Modroslav cesarju:
»Svitli cesar, vsih vladarjev krona!
Moj sovet je tak in moja misel,
Da, ko jutro dan zasije zora,
V čudni boj junaka oba povabiš,
Daš namesti smertnega orožja
V hrabre desne jima dolge žaklje,
In naznaniš, da je tvoja volja,
Dati njemu mlado Bojoslavo,
V žakelj ki zmaši borivca svoga
In nad glavo žakelj mu zaveže.
S tacim bojem bosta oba dovoljna,
Ker oba sta tacega poguma,
Da se čudi jima cela vojska.« —
Pa pokliče car junaka k sebi,
Reče jima, da je njega volja,
Dati njemu mlado Bojoslavo,
V žakelj ki zmaši borivca svoga
In nad glavo žakelj mu zaveže.
Z bojem tacim malo le dovoljna,
Ker oba sta verla korenjaka
Ideta iz carskega poslopja.
In še predenj solnce gré za goro

*) Poleg povésti Valvazor-a v 11. bukvah.

In se vleže tihi mrak na polja,
Le raznese po širocem mestu,
Kako dva junaka jutro zgodaj
Bila bosta se za Bojoslavo. —
(Konec sledi.)

Dobrota laške detelje poterjena.

Kar so letos Novice pod br. 35. od laške detelje (Inkarnatklee *) povedovale, je tudi za naše Primorce vse gola resnica; le samo to je žalostno, da v šestih letih, kar jo jez, kolikor mi je znano, v našim primorji sam gojim, niso nič kakor samo trije kmetje mene lani za seme poprosili: tudi per nas je tedej stara navada železna srajca, in derži si vnuk za velik greh to sejati, kar ded (stari oče) ni sejal. Zdaj pa, ker praseta in goveda klaje nemajo, in sená za nobeden denar se ne dobi, se naši kmetje bolj skerbno na moje rude če sterniša ozirajo, od katerih ste dvé njivi danas pod koso šle. Jedan štirjaški sežinj mi je dal 25 funtov sirove detelje; 5 funtov na sežnji manj kakor lani — škoda, katero ste dvé merzlini zgodnja od 16. do 23. lanjskiga novembra (+ 1¹/₈ R.^o), pozna od 16. do 20. letašnjiga aprila (+ 2¹/₄ R.^o srednje vročine), in sedašnja suša uzrokovale. Per vsi ti nesreči ostane vender veliki prid, kteriga marljivim kmetovavcam za hitrejši razširjenje leté mesnate detelje veselo naznanujem. Kar pa je je danas pod koso ostalo, bo jutri dober gnoj za turkinjo v zemljo podkopano.

Iz Primorja v Kastvi na 25. maja 1852.

Andrej Marotti.

Vodila k sreči in blagostanju, za mestjane in kmetovavce.

(Dalje.)

14. Vsaka znajdba, ki kaj dobička obéta, vsaki nasvét za poboljšanje gospodarskih reči zasluži, da ga saj poskusimo. Bog je dal človeku um, da zmiraj kaj boljiga noviga znajde; tako je v vsih vednostih, v vsacim rokodelstvu, v vsacim obertništvu, pa tudi v kmetijstvu. Po novih znajdbah se je v vsih rečéh, od tovorenja do železnice, — od kopača, s kterim so nekdej zemljo okorno prekopavali do Švercoviga drevesa ali pluga, s kterim ratar sedanji čas svoje polje lepo obdeluje, — od rokodel v fabrikah, kjer sedaj mašine namest rok in živine delajo — po novih znajdbah — pravim — se je svet že tako preober-

*) Jez jo imenujem mesnata detelja — ker za res je mesnata, in po naših omejkih (travnkih) jo je Bog ne — Lah sijal. Pis.

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik **Dr. Janez Bleiweis.**

Tečaj X.

V saboto 5. junia (ranoletna) 1852.

List 45.

Od kdaj pregovor:

„Ga v žakelj dene“.

(Konec.)

Ko zasije drugo jutro zora,
Vsih strani valí se gosto ljudstvo
In nabere brezštevilna množ'ca
Se na tergu pred cesarskim dvorom;
Gledavcev napolnijo se oknja
Krog in krog po tri verste visoko.
Pride car iz svojega poslopja,
Vsede na visocem se altanu,
Za njim dva junaka, dva oproda;
Pa junakoma pomigne k sebi,
Da namesti smertnega orožja
V hrabre leve jima dolge žaklje.
Pa koračita junaka močna
Na bojišču eden zoper druga.
Zdaj ozrè se ljudstvo na Španjola,
Meril je tri vatlé in tri palce,
Krepka kakor jeklo mu je roka,
Pod njegovo nogo tlak se trese,
Bliska se oko mu polno ognja;
Zdaj stermí nad Ravbarjem Slovencem,
Bila mu do tal je brada gosta
In nazaj od tal do pasa zopet,
Krepka, kakor jeklo mu je roka,
Da drobil je z njo železne podkve,
Bliska se oko mu polno ognja.
Ravbarja zagrabi španjski vitez
In tri čevlje dvigne nad zemljo ga,
Pa ne more stlačiti ga v žakelj;
Pa zagrabi Ravbar mi Španjola,
Ga zagrabi mi za krepko ramo,
In šest čevljev dvigne nad zemljo ga.
Trikrat ga zasuče mi nad glavo,
Pa potem zmaši ga v žakelj komaj,
Ter nad glavo žakelj mu zaveže,
Ga zaveže, zmaga mi Španjola.
Zdaj poklekne Ravbar pred cesarja,
Cesar pa se dvigne iz prestola
In pripelje v dar mu Bojoslavo,
Ki je bila vsih lepot lepota. —
Tako se končala je ta pravda,
In pregovor: — pravi stara zgodba —
»V žakelj dene ga« od tod izvira.

Kmetijske skušnje.

(Nadležne vertne polše pokončati), se tje, kjer jih je nar več, položi nekoliko ravno (frišno) omajenih věrb. V malo minutah boš vidil verbe vse polne polžev, ki se potem pokončajo. Tako naj se verbe pokladajo, dokler je kaj polžev.

(Pomoček zoper trut ali prepad teletnika ali maternice pri kravah). Če je kravi teletnik vùn stopil, vzemi za dobro periše kaše (Brein), jo stolci ali zmljij prav drobno, in potresi s to moko po tem teletnik (maternico) krog in krog, kteriga moraš pa poprej z mlačno vodo čisto vse nesnage

umiti. Si ga na to vižo umil, s kašnato moko potresil, ga spravi z mehkim pèrtam rahlo v pravo lego nazaj. Krava naj se postavi potem z zadnjima nogama višji. — Časnik „Landw. Dorfzeit.“ pravi, da je ta pomoček že mnogokrat poterjen bil. Mi ga naznanimo za poskušnje, brez da bi ga bili še sami poskusili.

(Konja v štali odvaditi, da z zadnjima nogama ne bërca) se mu eno stopnjo zad nog žakelj s slamo nabasan natveze, ki na 2 verjih spod stropa visi. Konj bije proti žaklju, žakelj pa oplazi konja ponogah; tako se tepeta eden družiga, dokler se konj tega ne naveliča in bercanja za zmiřej odvadi.

Krašovec Krašovcam:

kako naj začnó Kras pogojzdití.

Veliko, sila veliko se je že govorilo in pisarilo o pogojzdenji goliga Krasa. Če bi bilo mogoče ta namen spolniti s samimi besedami in pisanjem, bi bil že prihodnji blagostan Krašovcov dobro nasnovan.

Ali nič še ni čuti, da bi bile besede djanje rodile. Le malo prebivavcov Krasa menda zapopade in previdi važnost te prenarodbe, kterih telesne in dnarne moči ne zamorejo speljati, česar želijo in za potrebno spoznajo. Kdo pak se smé prederzniti, da bi terjal, naj bi ta peščica domoljubov vse svoje življenje in premoženje v blagor zaspanih sosedov potrosila! Dokler se prebivavci Krasa v ta namen ne zedinite, po uku previdnih rodoljubov se pogojzdenja svojih goličav sploh ne lotite, bojo vse namere za pogojzdenje Krasa enake oblaku prešle, kteriga, ko ob veliki suši ravno mislimo, da nam je zaželjeni dež donesel, nasprotni vihar v daljne kraje prežene. Prebudite se tedaj, ravnajte po navodu v ta namen združenih možakov, in namen bo rodovitno delo postalo. Zedinjeni in s pripomočjo v podporo naprošeniga vladarstva zamorete vse zaderžke in težave zmagati. Kaj da človeška moč premore, lahko vidite iz del na železnici, od kterih se našim sprednikom še celò sanjalo ni. Čez močirje peljejo terdne ceste, zidani mostovi stojé, kodar ni bilo mogoče ne živini ne ljudém gaziti. Celi hribje so prederti, in po ravni poti dervi parohlapon, ki vleče za sabo do 5000 centov blaga.

Perva potreba za pogojzdenje Krasa je pa razdelitva pašnikov ali gmajn. Nihče ne dela rad za druge; le kdor je zagotovljen, da bojo on, njega otroci ali dedči dohodke njegoviga truda uživali, se bode z veseljem teškiga dela lotil. Kdor